

У ЗНАКУ ОДЛИКОВАЊА И ИЗДАВАЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ

Управа Центра за црквене студије донела је 15. јануара 2020. године одлуку да, поводом 20. годишњице Центра, предложи за неко од одликовања Српске православне цркве три своја инострана сарадника: др Александра Наумова (Пољска), др Жан-Клода Ларшеа (Француска) и др Ангелики Деликари (Грчка). Превасходно смо имали у виду њихов изузетан допринос афирмацији православља, као и њихову константну љубав према Српској православној цркви, српскоме народу и његовој духовној култури. Печат таквом односу дала је њихова сарадња са Центром за црквене студије у Нишу, као и са другим научним институцијама у Србији. Свети архијерејски синод Српске православне цркве одликовао их је **Орденом Светог цара Константина** 10. марта исте године.

Александар Наумов је рођен у граду Орнета, на северу Пољске 6. јула 1949. године. Његов отац – ставрофорни протојереј Јевгеније (1905-1990) био је представник старе западноруске свештеничке породице, три године је лежао у немачким концлагорима, после рата је организовао црквени живот православним верницима, пребациваним од стране пољских комуниста са источних земаља на Немцима одузете територије које су ушле у нову Пољску државу; он је био и члан делегације која је 1948. године потписала у Москви акт аутокефалије Пољске православне цркве. Мајка, Нина (рођена Громадска), била је рођака познатог украјинског владике митр. Алексеја (Громадског).

Од 1952. г. прота Јевгеније оставља мисионарску делатност на северу државе и враћа се у источне земље где је становништво у већој мери православно, где је жива традиција западноруске духовности. Растао је дакле Александар у старим руским градовима као Бјелск, Мјелњник, Дрогичин, у близини чувеног манастира на Грабарки, на раскршћу вера и култура.

После матуре 1966. г. отишао је млади поповић на Јагелонски универзитет у Кракову, уписао је славистику на Филолошком факултету. Учио је јужнословенске језике и књижевности, био је на специјализацији у Бугарској. После дипломирања 1971. г. остао је на факултету и ту је прошао целу каријеру од асистента до редовног професора. Докторирао је 1974. тезом о црквенословенским апокрифима, доказујући да се у старословенској књижевности не могу повезивати апокрифи са неким антицрквеним идејама и анифеудалним ставом. Хабилитирао се 1983. расправом о централном месту Светог Писма у систему старословенске писмености и о фундаменталној улози библијских елемената у појединим творбама. Био је лектор за пољски језик у Београду (1974-77), везан јако за Руску цркву на Ташмајдану и породицу Тарасјевих, у тесној вези са професорима Стојаном Суботином, Димитријем Богдановићем, Горданом Јовановић и, нешто мање, Ђорђем Трифуновићем. Од 1980. до 1985. борави први пут у Италији, у Пизи и Ђенови, тада спрема антологију превода српских средњовековних текстова на пољски језик (Дар речи), која је прва у свету збирка превода старих српских дела на туђи језик. Осим тога издаје и том превода дела о светим Ћирилу и Методији (Пастири верних Словена). Озбиљно ради на каталогизацији црквенословенскиг рукописног наслеђа у Пољској и у Виљњусу, учествује у свим битним дискусијама о очувању и изучавању

средњовековне писане грађе, сарађује са већином институција у Европи, као и са Хиландарском собом проте Матије и Предрага Матејића у Колумбусу, Охајо. Предаје у Америци – по годину дана у Yale University и University of California, Berkeley. У Пољској је радио не само на Краковском универзитету, већ и на Универзитету „Адам Мицкјевич“ у Познању и Европском колеџу у Гњезну. Свуда организује око себе групе младих људи који се укључују у испуњавање његових иницијатива и који преузимају од њега љубав према православној баштини.

Од 2003. године до пензије (2019) био је професор на катедри српског језика и књижевности у Венецији, где је изузетно много допринео популаризацији српске и уопште словенско-византијске културе и духовности. Том његових студија на италијанском језику о црквенословенској књижевности (2004) био је важан догађај у међународној славистици. Живо је сарађивао са проф. Драгишом Бојовићем који је издао књигу његових студија (Старо и ново), а заједно су издали том о венецијанским издањима Божидара Вуковића. Један је од оснивача Славистичког одељења Амброзијанске академије у Милану и Супрасаљске академије поред чувене лавре, вековима везане за српску уметност и духовност. Иницијатор је и неколико издавачких подухвата: Краковско-Виљњуске славистичке студије, Библиотека Европске духовности, Летописи Супрасаљске академије.

Добитник је реда државних и црвених одликовања, међу којима белоруска медаља св. Кирила Туровског, украјински орден преп. Нестора Летописца, пољске награда Књаз Константина Острошког и медаља св. Ђирила и Методија, бугарски орден Марина Дринова (БАН) и медаља св. Климента Охридског (СУ), докторат *honoris causa* Софијског универзитета и неколико других. За обележавање његовог јубилеја у Италији и у Пољској су издали томове у његову част (2019), а у Москви је изашла књига његових студија (2020).

Сарадник је Центра за црквене студије од оснивања, председник је Програмског савета Међународног центра за православне студије и члан је редакције часописа *Црквене студије*.

Жан-Клод Ларше рођен је 1949. године на североистоку Француске, где живи и данас. Сматра се једним од водећих православних теолога у свету. Одбранио је два доктората: докторат из филозофије (1987) и докторат из теологије на Универзитету у Стразбуру (1994). Објавио је 24 књиге у издању двају издавачких кућа: *Cerf* из Париза и *L'Age d'Homme* из Лозане, стотинак научних радова у различитим реноминираним међународним часописима и зборницима и више од шест стотина приказа. Његова дела, преведена на седамнаест језика, сврставају га у сâм врх најугледнијих научника из области православне теологије и духовности.

Дуги низ година Жан-Клод Ларше одржава тесне везе са Српском православном црквом. Лично је познавао Светог Јустина Поповића и дубоко уважава његову личност и богословску мисао. Велико поштовање и наклоност исказује такође и према Светом владици Николају Велимировићу, чија дела константно објављује на француском језику у оквиру колекције „Велики православни духовници 20. века“ коју је основао и којом руководи у оквиру издавачке куће *L'Age d'Homme* из Лозане. До сада је издато више од 25 томова.

Неколико Ларшеових књига преведено је на српски језик, а већину су објавили Центар за црквене студије и Међународни центар за православне студије:

Пут, Истина, Живот. Огледи из православне духовности и теологије. Предговор Епископа Атанасија (Јевтића). Центар за црквене студије, Ниш – Арс либри, Београд, 2003, Библиотека Савремено православно богословље.

Теологија болести, превела др Радмила Обрадовић, Центар за црквене студије, Ниш – Арс либри, Београд, 2006.

Теологија тела. Хришћанско поимање тела људског по Оцима Цркве. Предговор Епископа Атанасија (Јевтића). Врњци: Братство Св. Симеона Мироточивог; Требиње: Манастир Тврдош, 2005.

За једну етику рађања. Елементи патристичке антропологије. Превод с франског: Ирина Радосављевић, Истина, Београд - Шибеник, 2008.

Старац Сергије, Манастир Градац, 2009.

Иконограф и уметник, Центар за црквене студије, Ниш – Арс Либри, Београд, 2012. Превод с франског: Иван Јовановић и Ранђел Милетић.

Личност и природа. Превели: Др Иван Јовановић, Ненад Стаменковић, Др Ивана Миљковић, Међународни центар за православне студије, Ниш, 2015 (књига је објављена и на румунском језику, с благословом патријарха румунског Данила).

Патријарх српски Павле – светитељ наших дана, превео Ненад Стаменковић, Службени гласник, Београд, Центар за црквене студије, Ниш, 2016. Књига је објављена с благословом Његове светости Патријарха српског Господина Иринеја. Француско издање објављено је с благословом Владике Луке, западно-европског владике Српске православне цркве. Књига је објављена и на руском и румунском језику.

Лечење духовних болести, Међународни центар за православне студије, Ниш - Службени гласник, Београд, превели Ненад Стаменковић и Иван Јовановић, редактор превода Данило, 2018.

Лечење душевних болести. Искуство хришћанског Истока из првих векова, превео Ненад Стаменковић, Међународни центар за православне студије, Ниш, 2018.

Жан-Клод Ларше припада парохији СПЦ при Храму Светог Кнеза Лазара у Бетингу (Француска).

Сарадник је Центра за црквене студије од оснивања, члан је Програмског савета Међународног центра за православне студије и члан је редакције часописа *Црквене студије.*

Ангелики Деликари рођена је у Кавали (Грчка). Студирала је на одељењу за историју и археологију Аристотеловог Универзитета у Солуну (смер историја). Магистрала је на Одељењу за словенску филологију Универзитета Јулиус-Макимилианс у Вирзбургу (Немачка) на тему *Das Bistum von Velitza* (Величка епископија). Докторску дисертацију на тему *Свети Григорије Синајски. Деловање и допринос у ширењу исихазма на Балкану - словенски превод његовог житија према најстаријем рукопису* одбранила је на Одељењу за историју словенских цркава, Теолошког факултета, Аристотеловог универзитета у Солуну.

Предавала је од 1999. до 2003. на Универзитету Јулиус-Макимилианс (Вирзбург / Немачка), од 2003. до 2011. на Одељењу за балканске студије Универзитета

Западне Македоније (Флорина, Грчка), а од 2012. године запослена је на Аристотеловом Универзитету у Солуну као доцент на Одељењу за историју и археологију, Катедра за средњовековну историју словенских народа.

На одељењу за историју и археологију предаје следеће предмете: Историја словенских народа. Словени и Хеленски свет; Руска историја (882-1613), Питања историје Јужних Словена, Византијско-словенски односи од IX до XIV века, Уједињујући фактори између Визанτιнаца и Словена.

Научни је директор *Центра за проучавање културне баштине Тирила и Методија* (Солун).

Члан је Програмског савета *Међународног центра за православне студије* (Ниш/ Србија).

Генерални је секретар *Грчког историјског друштва*.

Члан је Управног одбора *Друштва за македонске студије*.

Члан је Управног одбора друштва *Византијски Солун*.

Члан је Управног одбора друштва *Византијска васељена*.

Члан је Управног одбора *Фондације за проучавање Балканског полуострва* (IMXA).

Главни је уредник часописа *Cyrrillomethodianum*.

Међународни је секретар часописа *Црквене студије*.

Члан је уређивачког одбора пољског научног часописа *Orthodoxi Evrópi. Studia do dziejów kościoła prawosławnego w Europie wschodniej* у издању Универзитета у Биалистоку, Пољска.

Њена научна интересовања усредсређена су на проблематику средњовековне историје и културе Србије и Бугарске, историју словенских цркава, византијско-словенске односе, мисију Тирила и Методија у Великој Моравској, историјску географију, словенске утицаје на формирање топонима на грчком и европском подручју, проучавање и објављивање словенских рукописа, словенску хагиологију, питања византијско-словенских односа на Атосу, на Македонију и Словене, руску историју итд.

Аутор је следећих књига:

1. *Der Hl. Klemens und die Frage des Bistums von Velitza. Identifizierung, Bischofsliste (bis 1767) und Titularbischöfe*, Thessaloniki, SS Cyril and Methodius Center for Cultural Studies, 1997/

2. *Άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης. Η δράση και η συμβολή του στην διάδοση του Ησυχασμού στα Βαλκάνια – Η σλαβική μετάφραση του Βίου του κατά το αρχαιότερο χειρόγραφο* [Ελληνισμός και κόσμος των Σλάβων 6], Θεσσαλονίκη 2004

3. *Η Αρχιεπισκοπή Αχριδών κατά τον Μεσαίωνα. Ο ρόλος της ως ενωτικού παράγοντα στην πολιτική και εκκλησιαστική ιστορία των Σλάβων των Βαλκανίων και του Βυζαντίου* [Ελληνισμός και κόσμος των Σλάβων 12], Θεσσαλονίκη 2014.

4. *Βυζαντινο-Σλαβικά Μελετήματα*, Θεσσαλονίκη 2017.

Написала је више од 50 научних радова.

Течно говори немачки, енглески, српски, руски, бугарски, а такође се служи француским и словеначким језиком.

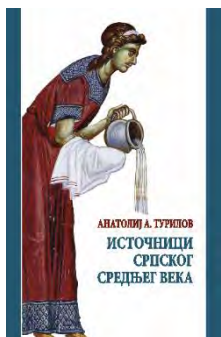
Добро познаје старословенски језик, на нивоу уређивања и критичког издавања текстова.

Недавно је изабрана за председавајућег Међународне научне мреже *Rax Byzantino-Slava*, која окупља 30 научних институција из читавог света, а која је основана пре четири године у Нишу.

Сарадник је Центра за црквене студије од оснивања и члан је редакције часописа *Црквене студије*.

ОБЈАВЉЕНЕ КЊИГЕ

У периоду између два броја објављена су следећа издања:

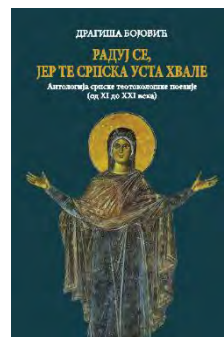
Анатолиј Турилов,
Источници српског средњег века

Виктор Савић, *Српска књижевна реч у својим првим столењима*

Владимир Алексић, *Драгаши: прошлост, историја, предање*

Драгиша Бојовић, *Радуј се, јер те српска уста хвале. Антологија српске теотоколошке поезије (од XI до XXI века)*

Григорије Бојовић, *Сава Немањић - први архиепископ и просветитељ Србије*

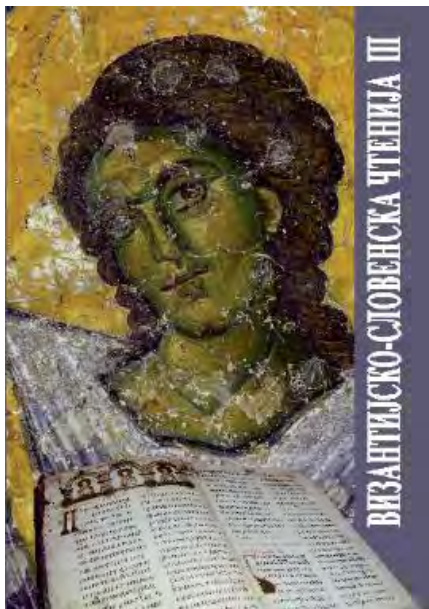
Ивица Живковић, *Једина светлост која се није срела са тамом. Богословски допринос професора Драгише Бојовића*

Тематски зборник, *Мисао и мисија светог Јустина Поповића*

Тематски зборник, *Осам векова Српске православне цркве у Црној Гори. Од Зетске епископије до Митрополије црногорско-приморске*

Византијско-словенска чтенија III

Црквене студије, 17

НАУЧНИ СКУПОВИ

Због актуелне пандемије није било уобичајених промоција, предавања и научних скупова.

Треба поменути да је Центар за византијско-словенске студије био суорганизатор Међународног научног скупа: *Преподобни Прохор Пчињски – 950 година у српском народу*, Манастир Св. Прохора Пчињског, 25-26. септембар 2020.

И ове године значајан број наших сарадника био је окупљен око *Византијско-словенских чтенија IV*.

Учесници научног скупа о Светом Прохору Пчињском

НАГРАДЕ

Академик Анатолиј Турилов, члан Међународног центра за православне студије и сарадник Центра за црквене студије, добио је награду Савеза књижевника Русије, „Имперская идея”, захваљујући највише објављеној књизи *Источници српског средњег века*.

ДАРОВИ БИБЛИОТЕКАМА

Нишки центри су даравила сва своја издања новооснованој библиотеци „Старац Никанор Хиландарац” у Нишу, а поклонима часописа *Црквене студије* употпуњена је Biblioteca S. Francesco della Vigna у Венецији.